

Protokollkomiteens innstilling.

Av
redaktør Birger Gotaas.

Protokollkomiteens innstilling
Per åpenbart resultatet av en grundig gjennomgåelse og en samvittighetsfull overveielse.

Den følger de linjer som blev trukket op i Granskningskomisjonenens innstilling og faller i de vesentligste punkter sammen med den i sine vurderinger — dog med visse undtagelser. Det gjelder særlig administrasjonsrådet og fylkesmennene — i disse punkter har protokollkomiteen stillet sig adskillig mere kritisk enn Granskningskomisjonen. Her synes dog å være mangel på koordinering mellom de forskjellige avsnitt. I avsnittet om Høiesterett uttaler den samlede komité sin anerkjennelse av Høiesterett for opnevningen av Administrasjonsrådet. I avsnittet om Administrasjonsrådet er hele komiteen likeså enstemmig om å uttale sine sterke tvil om hvorvidt det i det hele var riktig å opnevne dette organ.

I avsnittet om Riksrådsforhandlingene tiltrer Protokollkomiteen fullt ut Granskningskomisjonenens strenge politiske dom over Presidentskapets optreden. Mens Granskningskomisjonen hevder at Presidentskapet ikke hadde forfatningsmessig rett til å innkalle Stortinget mens landet var okkupert, mener Protokollkomiteen at Stortinget, som det centrale maktorgan i vår forfatning, vilde hatt rett til å tre sammen og rett til å treffe de beslutninger som hensynet til landet måtte gjøre nødvendige. Dog vilde en beslutning om å avsette kongen også efter Protokollkomiteens mening vært i strid med forfatningen. Men da den rent politiske vurdering faller sammen mellom disse to instanser, har denne divergens mere teoretisk enn praktisk betydning.

I selv den hovedkonklusjon Protokollkomiteen er kommet

til: ikke riksrett mot noen, vil formodentlig nu de fleste mennesker være enige. Det som skulde opnåes ved en riksrett er jo ikke i første rekke å få noen av de ansvarlige straffet. Her kan man sikkert si at de nærmest ansvarlige har hatt hård nok straff i selve begivenhetene. Det som skulde opnåes ved en riksrett måtte være å få selve begivenhetsforløpet fastslått i alt det faktiske, dernest å få bragt på det rene hvordan ansvarsforholdet fordeler sig. Begge disse hovedhensyn må, såvidt vi kan se, være fullt tilstrekkelig tilgodesett ved de to undersøkelser som er foranstaltet, Granskningskomisjonen og Protokollkomiteens. Og i det store og hele faller disse to instansers dommer og vurderinger sammen, og begge instanser er enstemmige. (Vi ser da bort fra kommunisten Andersens nokså besynderlige sneruttalelse hist og her.) Dermed må saken ansees opklart i den utstrekning som det har vært mulig. Og det er ikke trolig at en Riksrett i så henseende vilde forandre billedet.

Tvertimot — det kunde være en viss fare for at det klare bilde som i disse dokumenter er tegnet av ansvarsforholdet, kunde blitt mere eller mindre utvisket ved en riksrettsdom. En riksrett er jo dog en politisk domstol, og det ligger nær å frykte for at politiske parti- og prestisjehensyn på den ene side og politiske motsetninger på den annen, lett kunde innvirke på domsavgjørelsen.

Heller ikke kan vi innse at en riksrett skulde være nødvendig for å bringe det norske folk til å forstå alvorlet i de begivenheter vi nu har gjennomlevet og den lære som må trekkes ut av dem. Også i så måte har både Granskningskomisjonen og Protokollkomiteen

uttalt sig så klart og skarpt at dette burde være nok. Riksretten skulde jo også de ting vi opplevet under krigen og okkupasjonen i sig selv være tilstrekkelig til at vi skulde ha lært av dem. I så måte vilde vel en riksrettsbehandling og en riksrettsdom ikke gjøre svært meget fra eller til.

Det er også et meget sterkt moment som taler direkte mot en riksrett. Den vilde lett tjene til å skjerpe de politiske motsetninger og skape et dyptgående indrepolitisk oppgjør i en tid som internasjonalt sett kan komme til å stille de største krav til vår nasjonale solidaritet.

Og hvis man først kommer til, slik som vi har gjort det, at en riksrett hverken er nødvendig eller ønskelig, når det gjelder begivenhetene foran 9. april, må det være en selvfølge at det ikke kan bli tale om en riksrett i noen av de mindre saker, som jo dog samtlige har sitt utspring i selve den 9. april og den situasjon som da skaptes for vårt folk. Dette gjelder både administrasjonsråd, Presidentskap og fylkesmenn. Hvis den regjering som i første rekke var ansvarlig for at ulykken traff oss så uforberedt, skal fritas for riksrett, vilde det være i strid med all sund rettsfølelse om man skulde reist tiltale mot dem som i den efterfølgende ulykkelige og vanskelige tid måtte ha grepet feil.

Protokollkomiteens innstilling er stort sett enstemmig — det er bare i ett punkt det er dissens.

Vi beklager at Protokollkomiteen ikke har kunnet nå frem til en enstemmig dom også i dette ene punkt, som er selve hovedpunktet og som gjelder hvorvidt utenriksminister Kohts, forsvarsminister Ljungbergs og statsminister Nygaardsvolds feil og forsømmelser ikke i og for sig kunne danne grunnlag for en riksrettsuttale. Her har komiteens arbeiderparti-medlemmer samt kommunistene funnet at intet slikt grunnlag foreligger, mens komiteens samtlige ikke-socialistiske medlemmer erklærer at det gjør.

«Arbeiderbladet» legger skylden på den borgerlige fraksjon og insinuerer at det er den som

Fig. 1 side 6.

I sin artikkel om Oseberg-skjelettene skriver professor K. E. Schrøder bl. a.: Skjelettene fra Oseberg har som kjent tilhørt to kvinner, en gammel og en middelaldrende. Av den gamle kvinnen er bevart et skallebein som har latt sig sette sammen av en hel del småstykker, flere lemme-knoder som viser svære artrittiske forandringer, og bruddstykker av en rekke andre knokler. Av den yngre kvinnen er det bare bevart et klemt skallestykke, noen kjeverester og et stykke av et kravebein.

Skjelettene blev først undersøkt av professor Guldberg i 1907, 20 år senere av mrg. Mens Guldberg kom til at skjelettet av den gamle kvinne hadde tilhørt «fyrstinnen», har jeg ment at det tvert om har tilhørt den trofrikvinnen som har fulgt sin herskerinne i døden, og at vi således bare har noen ubetydelige rester av «fyrstinnen». Som kjent har professor Brøgger ment at sterke grunner taler for at den høibårne kvinnen har vært dronning Asa. Halvdan Svartes mor, en slutning som kanskje i dag neppe kan sies å være blindende.

Negerunger er snille.

MUNCHEN:

(UP.) En kvinne i Neuhäus har kastet sin kjærlighet på negerunger. «De er meget snillede enn andre barn», sier hun, og Anna Rauscher vet hvad hun snakker om. I 35 år har hun hatt pleiebarn i sin varetekt, og for tiden har hun tre negerunger i sitt hjem.

Ungene ser ikke noe til sine tyske mødre, men fedrene som er negersoldater i den amerikanske hær i Tyskland, kommer ofte på besøk. Da er gleden stor i det lille barnehjemmet, for fedrene har alltid sukkertoi eller leketøy med sig.

i Arktis.

side. I dag stiger interessen for disse områdene takket være mineral-forekomster og den verdensomspennende lufttrafikk, skriver selskapet.

U. S. A. har alt satt op stasjoner på Ellesmere, Cornwallis, Melville og Devon som hører til en gruppe som dekker et område på 1.3 mill. kv.km. Muskusdyr, sjofugler, selhunder og hvalross var lenge de eneste levende vesener på øene. Temperaturen går så langt ned som til + 40 gr. C., og vinteren er lang. Våren kommer plutselig med et veld av farverige blomster og fossende elver, og luften er full av fugler.

Mennene som er stasjonert der, er henvist til bøker og musikk som eneste underholdning. Størst pris setter de likevel på posten som de får med sig en gang i månedene.

Tidens tanker

OLSØK

Av Christian B. Apenes.

Protokollkomiteens

Fort fra side 2

har bragte partipolitiske momenter inn i saken.

Men hvis man leser komiteens egne, enstemmige premisser og saksgjennemgøelse, vil man se at komiteen fra punkt til punkt konstaterer regjeringen Nygaardsvolds hovedansvar. Vel rakk røttene til forsvarets forfall lenger tilbake i tiden enn til 1935 da Nygaardsvolds regjering tiltrådte, men for utviklingen gjennom de siste fem år før krigen faller et hovedansvar på regjeringen. Det er hele komiteen enstemmig om. Og videre slås det fra punkt til punkt fast hvorledes dette ansvar fordeler seg på de tre statsråder som her kommer i forgrunnen. Og komiteen oppsummerer — og fremdeles enstemmig — de anklagepunkter som må rettes mot disse tre.

Kort sagt, hele innstillingens oppbygning frem til dette punkt peker direkte og utvetydig på at disse tre hovedansvarlige har feilet, og feilet så grovt at det eneste naturlige konklusjon måtte bli noe slikt som den det borgerlige mindretall har utformet: en beklagelse fra Odelstingets side, dersom komiteen ikke fant at det burde reises riksrettstiltale.

Det er etter dette åpenbart at det ikke er de borgerlige representanter i Protokollkomiteen som har bragt politiske momenter inn i saken. De har bare videreført den logiske linje fra premissene til dens naturlige konklusjon. Det er Arbeiderpartiets medlemmer, samt hr. Andersen, som har brutt linjen og formet en særuttalelse, som står i den besynderligste motstrid med hele den foregående innstilling.

Begge fraksjoner opplyser og understreker at de hadde ønsket en enstemmig innstilling og beklager at den ikke har latt seg bringe istand. Og vi tror denne beklagelse er oppriktig ment fra begge fraksjoner.

Men hvorfor lot den seg ikke istandbringe? Har man ikke, i siste øieblikk, utenforstående krefter grepet inn, som har påvirket Arbeiderpartiets komiteemedlemmer til å forme sin egen undskyldende konklusjon?

Anderledes kan vi ikke godt forklare oss det åpenbare brudd på innstillingens logiske linje, som flertallets særuttalelse og konklusjon betegner.

B. G.

Kommunal klippestue
på Nattara

Hæren uten fedreland.

De polske styrker i landflyktighet.

av redaktør

«Tønsbergs Blad» har 22. des. utdrag fra «Vår Hær» om de polske styrker i landflyktighet. Referatet er sikkert riktig, undertegnede har ikke lest «Vår Hær», men da Deres ærede avis har gjengitt feilene, tør jeg be om en beriktigelse. Kopi av dette innlegg er også sendt «Vår Hær».

Det er bare tre polakker under krigen. Det er sig om general Anders. De var alle i den lovlige revolusjon (fremdeles i London), fremdeles styrker. General Anders, som først i 1941 kom til Nord-Afrika fra russisk fangenskap, var ikke engang øverstkommanderende, men kun chef for det 2. polske korps som kjempet i Afrika og Italia. I Italia var 2. korpsets største bragd erobringen av Monte Cassinoklostret. Stillingen som øverstkommanderende fikk Anders først i juli 1947 (i tiden februar til mai 1945 var han stedfortreder for øverstkommanderende general Borz Komorowski, som satt i tysk krigsfangenskap). Grunnen til at Anders-troppene er spesielt nevnt blandt de fremste polske anti-kommunister er at soldatene så å si uten undtagelse kommer alle fra områder som nu er innlemmet i Sovjet-Samveldet, Øst-Polen, med byene Lwow og Wilno. Soldatene har likeledes i to års krigsfangenskap oplevet det «russiske paradiset».

De polakker som idag befinner seg i Kenya, er ikke så mange soldater som eldre menn, kvinner og barn, som blev sendt dit av engelskmennene i 1941 efter at de var løslatt fra russiske konsentrasjonsleirer, mange av disse ex-slavearbeidere blev også sendt til Palestina og India.

De polske militære i landflyktighet omfatter foruten 2. korps også 1. korps (generalipitnant Mascek) med 3 tank- og 1 infanteridivisjon, Fallskjernbrigaden (fra Arnhem), 15 000 mann marine og 20 000 mann flyvåben. De fleste av dem bærer fremdeles sin uniform og får sin lønn av briterne da man ikke har fått overført dem til det civile liv ennå. Men de polakker som fremdeles står under våben» utgjør bare 829 mann, som tjenestegjør i britiske styrker (ifølge erklæring fra den britiske forsvarsminister 7. juli i Underhuset). Disse vil imidlertid være demobilisert innen utgangen av denne måned.

I 3 år har det nu versert en latterlig historie om at general Anders har slått sig ned som gudsejer i England. Faktum er imidlertid at generalen lever tilbaketrukket i en leilighet i London (adresse kan oppgis om nødvendig) sammen med sin frue og sønn.

Man bør huske at til tross for at stormaktene ikke anerkjenner Polens konstitusjonelt lovlige president og regjering i London, så er det flere stater som gjør det, deriblandt Vatikanet. Til tross for at briterne ikke tillater polakker å stå under våben, så er det soleklart at enhver frihetsbevegelse er organisert og arbeider kun med ett mål for øie, å kjempe for sitt fedrelands selvstendighet.

General Anders har ingen tropper på fronten, men de soldater eller partisaner som kjempet under tyskernes okkupasjon av Polen, kjemper fremdeles, og alle disse formasjoner mottar sine ordre nu som tidligere fra Londonregjeringen. — Ikke nok med det, men 97 % av Polens befolkning er den lovlige regjeringens tilhengere.

Kai Mossin.

TANKEKORN

«Hvordan kan tjene to i en? Han vil enten hate de elskede andre, eller til den ene og forsake de andre. Han kan ikke tjene Gud med to.» Luk.

Det er elendommelig hva som er synlig har en egen makt. Tilby et menneske samvittighet eller femt. ofte vil han si: Giv mig tusen! Denne overtroen på lyge har haket sig godt for mennesker.

Den makt som er knyttet til synlige goder, den kalles Mammon. Vi har vanskelig å se om en; det er ikke mennesker ved egen makt rive oss ut av det dem som pengemaktens guddom omkring oss.

Gavnlige og nødvendige. I et stadig spør oss selv: Gjør eller hint for Guds skyld glede og hjelpe dine naboer, eller gjør du det åpenbar eller skjult tankning for dig selv? Det er Kristus sitter på den stol. Det blir orden, plan og vårt liv. Da kommer vi virkelig fritt forhold til disse elendigheter. De er ikke ger, men vi får dem som svar overfor Gud.

Turistbusser fra til Nordkapp

OSLO (HP) Neste sommar turistbusser tilhørende de svenske baner bli satt inn på rute Hammarfest med utflykt: kapp, og i 1950 er det nå fore bussene helt frem til nordligste utpost.

Ruten fra Umeå ved De bukt til Mo i Rana, Bodø og turen Luleå—Rovaniemi—Narvik, er i Sverige. Turen tar i uk planlagte Nordkapp-ruten å ta ca. 9 dager.

Teknikken revolusjonerer jordbruket i mange land.

Av Edgar Henry

skritt, avlingsøkning i enhet og mer ydedykt produksjonen.

Mekaniseringen gjør jordbrukerne mindre av vær og vind ved inngang og også ved arbeidsmarken, da mekanisk det mulig å overkomme kelte sesongarbeider og kortere tid enn tidligere.

Traktoren er selv mest revolusjonerende innen mekaniseringen av bruksdriften i jordbruks USA, hvor avstansene

Brev til Tønsbergs Blad

Forgiftet på beite.

Vi har hatt endel ungdyr gående på innmarksbeite. Plutselig en dag blev en oksekalf syk, og dyrlæge blev